

**OSCAR
WILDE
JAK
DŮLEŽITÉ
JE MÍT
FILIPA**

těšínské divadlo český těšín, příspěvková organizace

ředitel **karol suszka**

šéf české scény **miloslav čížek** • dramaturg české scény **ivan misař**

oscar wilde jak důležité je mít filipa

překlad **pavel dominik**

scéna **Michal Syrový** j. h.

kostýmy **Alena Schäferová** j. h.

hudba **Peter Gábor ml.**, j. h.

dramaturgie **Alice Olmová Jarnotová** j. h.

režie **Peter Gábor** j. h.

premiéra 14. ledna 2017 v 17.30 hod. v těšínském divadle

sezóna 2016 / 2017

inscenace vznikla za finanční podpory ministerstva kultury české republiky
a města český těšín

osoby a obsazení:

jack worthing **Ondřej Frydrych**

algernon moncrieff **Robert Urban / Zdeněk Klusák**

guendolina fairfaxová **Markéta Šlůwíková Glosová**

cecílie cardewová **Eliška Adamovská**

lady bracknellová **Lenka Waclawiecová**

slečna prismová **Šárka Hrabalová**

chasuble **Zdeněk Hrabal**

merriman **Petr Sutorý**

lane **Tomáš Hába**

nápověda **Libuše Berková**

inspice **Dominik Grác**

Viktoriánské období je historická etapa vývoje Spojeného království v době vlády královny Viktorie, a to od června 1837 do ledna 1901.

Tato epocha je charakteristická dlouhým obdobím míru, ekonomickou, koloniální a průmyslovou konsolidací, jen přechodně byla přerušena krymskou válkou, i když Británie se v této době účastnila různých válečných střetů každý rok.

V architektuře se stala důležitým směrem novogotika. Poté, co byl roku 1834 požárem poškozen Westminsterský palác, byla nařzena jeho obnova v novogotickém slohu. Roku 1851 se konala Světová výstava v Londýně, první svého druhu, která představovala největší inovace tohoto století. Byla zde prezentována i fotografická technika, která ovlivnila vývoj umění.

Velkým technologickým počinem této doby byla výstavba londýnské kanalizační soustavy. V 80. letech 19. století byl vybudován i rozvod plynu pro osvětlení a topení.

Ve viktoriánském období se přírodní vědy rozvinuly do šíře, která je základem tohoto oboru až do současnosti. Velkým impulzem rozvoje přírodních věd byl spis Charlese Darwina O původu druhů.

Do průmyslových center se stěhovalo obrovské množství lidí a jejich velká koncentrace způsobila snižování ceny pracovní síly. Nízká životní úroveň a malé množství uhodných ubytovacích kapacit vedly ke vzniku slumů a byly doprovázeny využíváním práce dětí, které byly nuceny přispívat do rodinného rozpočtu a pracovat v obtížných podmínkách. Situaci měly řešit zákony přijaté v letech 1802 a 1819, jež omezovaly maximální délku pracovního dne pro děti zaměstnané v textilních továrnách na 12 hodin. V polovině století se společnost začala zabývat negativními jevy doby, především prostitucí. Muži v armádě nemohli zakládat rodiny a prostituce byla považována za normální službu pro uspokojení mužské touhy (v tehdejší době bylo legální zneužívat k prostituci dívky již ve věku 12 let; bylo též obvyklé, že udaná žena byla dle práva brána jako věc, tzn. muž ji mohl bít a zároveň mu přináležel veškerý její údělek). Později se podařilo zvýšit hranici beztrestného pohlavního styku z 12 na 16 let.

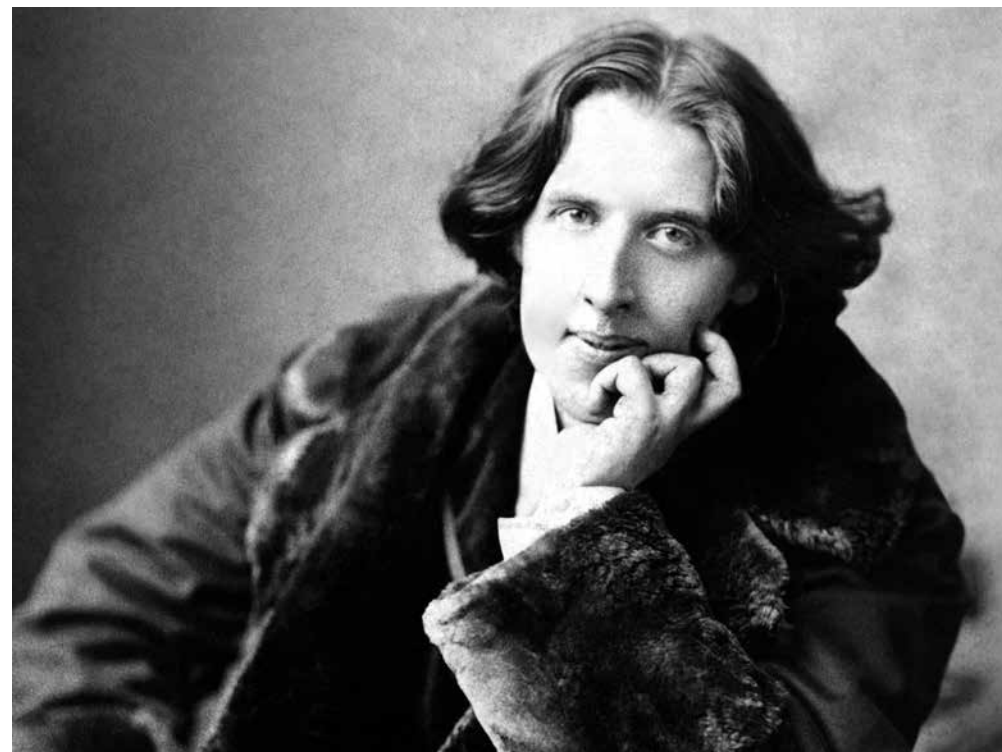
Přes to všechno lze toto období nazvat dobou prosperity britského impéria, průmyslových inovací a rozvoje vzdělané střední třídy britské společnosti.

oscar wilde: život

Anglický dramatik, prozaik, básník a esejista irského původu. Oscar Wilde bývá také někdy označován za prvního skutečně moderního muže v historii. Jeho krátký život (1854–1900) byl naplněn tolika událostmi a dramatickými zraty, že by vydaly na několik dalších. Ale především byl naplněn láskou. Láskou, již si pojmenovat netroufal, láskou, kterou tehdejší společnost neuznávala, neboť ji šokovala a pobuřovala.

Wilde se narodil 16. října 1854 v Dublinu jako syn Williama, předního irského očního a ušního chirurga, a Jane, irské nacionalistky a úspěšné spisovatelky píšící pod pseudonymem Speranza. Oscar Wilde studoval s úbor-ným prospěchem klasickou filologii v Dublinu a na Oxfordu, kde začal psát své první verše a seznámil se s dekadentními názory, které na něj měly velký vliv. Stal se ústřední postavou hnutí dekadentů proklamujících oslavu krásy a odmítajících spojení umění a morálky. Odjakživa toužil, aby se o něm mluvilo. Žil suobodně bez ohledu na konvence a pokryteckou morálku vyšších vrstev viktoriánské Anglie. Vědomě šokoval pruderní společnost. Namisto uniformního večerního oblečení začal nosit

krátké hedvábné kalhoty a sametový kabátek s květinou v klopě. Stavěl na odivu lenivost těla a temperament ducha. O všem, co měli měš-táci v úctě, se vyslovoval s opovržením a lehkovážností, pozornost věnoval tomu, co jiným za poušimnutí nestálo. Své okolí uváděl v úžas nevyčerpatelným zdrojem obrazotvornosti, bavil jemným humorem či neotřelostí slouních hříček. Měl lahodný hlas, s nímž se naučil podmanivě zacházet. Tento egocentrický a sebejistý muž s těžkými víčky, smyslnými rty a nezdravě bílou pletí nebudil na první pohled sympatie v každém, ale přes všechny jeho pózy (protože ve skutečnosti to byl člověk s laskavým srdcem) se počáteční odpor společnosti velmi brzy změnil v přízeň a obdiv.

Sám o sobě říkal: „Můj vkus je velmi prostý. Spokojím se uždycky s tím nejlepším!“ Překvapoval nejen svým ústředním vzhledem, jeho život také provázely mnohé skandály. Byl označován jako „dandy“, což je výraz pro člověka, který klade důraz na fyzický vzhled a snaží se napodobit aristokratický životní styl, tím však zároveň vyjadřoval svůj vzdor proti tehdejší zkostratělé měštácké společnosti a v okázalém pohrdání intelektuálními zájmy.

Dne 29. května 1884 se Wilde oženil s Constance Lloydovou, jejíž finanční zabezpečení mu umožnilo žít v relativním luxusu. Oscar Wilde byl citlivý a milující otec dvou synů. Avšak již od roku 1891 navázal intimní přátelství s lordem Alfredem „Bosie“ Douglasem.

Čtyři roky poté byl obžalován z homosexuality, která byla v Anglii od r. 1885 ilegální, a odsouzen na dva roky těžkých nucených prací.

Jeho žena Constance se od něj odvrátila a změnila sobě i synům příjmení na Holland.

Oscar Wilde se po návratu z vězení, kam byl odsouzen za své poklesky proti tehdejšímu mrávu, potuloval po Evropě a pobýval převážně ve Francii. Wilde se dokázal postavit celé společnosti a byl ochoten zaplatit i cenu nejvyšší.

Zemřel 30. listopadu 1900 v Paříži – v bidě, s podlomeným zdravím, ve věku pouhých 46 let. Constance zemřela v roce 1898 v italském Janově, syn Cyril byl zabit během 1. světové války ve Francii. Vyvan se stal spisovatelem a překladatelem a roku 1954 publikoval své paměti.

oscar wilde: dílo

K nejslavnějším dílům tohoto autora patří:

Obraz Doriana Graye – román

Cantervillské strašidlo – povídka

Salome – drama, které se stalo předlohou pro stejnojmennou operu R. Strausse

Jak důležité je mít Filipa – konverzační komedie; hra byla poprvé uvedena 14. února 1895 v londýnském St. James Theatre; v Těšínském divadle měla svou první premiéru na České scéně 7. 6. 1949 pod titulem **Jak je důležité mít Filipa** (překlad Jiří Zdeněk Novák) a do repertoáru divadla se tato komedie urací po mnoha letech.

Ideální manžel – konverzační komedie

Wilde psal také nádherné pohádky, např. **Šťastný princ**, **Slavík a růže**, **Sobecký obr**, **Oddaný přítel**, **Mladý král**, **Infantčiny narozeniny** a další. Jejich originalita spočívá nejen v poetické síle, ale i v symbolickém a alegorickém významu jednotlivých podobenství.

proč wilde i dnes?

Je to nadaný a nápaditý vypravěč, zaujme bystrými a důvtipnými postřehy, barvitostí slov i obrazů, smyslem pro humor, satiru i paradox. Šokuje ironickým přístupem, silnou emotivností, hudebností a zuukomalebností textu, chytrými a komickými parodiemi. Zajímavý je i opakující se motiv dvojnictví.

Wilde se svým dílem vysmívá, ale neuráží, popichuje, ale nezraňuje. Je originální. Věděl to a byl na svou originalitu pyšný. Ale také si uvědomoval, že „originalita stejně jako krása je fatální dar“.

Slezsko, leden 2016

Milý pane Wilde,

nesčetněkrát jsem s Vámi v duchu rozmloval, ale trvalo dlouho, než jsem se odhodlal Vám napsat – důvodem byla skutečnost, že teprve práce nad Vaším dílem mě přiměla přemýšlet o Vás zcela jinak než u mládí, kdy jsem se seznamoval s Vašimi prózami a divadelními hrami. Také však proto, že u paměti mi nadlouho utkvěla představa vězením poznamenaného, zuboženého muže se zuby zčernalými po léčbě rtutí, trávícího posledních pár let života ve francouzském exilu. Až po čase se mi podařilo překrýt ten obraz oslnivým jasným ušatým „rachejtlem“, která se stejně jako tolik jiného snažila na konci devatenáctého století unést světlo do pokrytecké temnoty viktoriánské Anglie.

Byl jste okouzlující bonviván, provokující excentrik, vynikající básník, prozaik a dramatik proslulý duchaplnými dialogy, to už je doloženo. Já ve Vás ale snad ještě víc spatřuji člověka hořícího vášnivým, destruktivním citem a zároveň tragickou obětí smyslu pro zodpovědnost, odhodlání nezpronevěřit se sám sobě. Obdivuji, s jakou pokorou jste po

onom skandálním procesu snášel svůj úděl a snažil se čas v readingském žaláři využít ke strážlivému pohledu na svůj život a vztah ke své osudové lásce lordu Alfredu „Bosie“ Douglasovi, jenž Vám zničil život, ale jehož jste až do smrti nepřestal milovat.

Uvědomuji si, že Vy sám jste byl surchovaným hybatelem svého života, svého mýtu, který jste si tak úspěšně, ne-li přímo triumfálně

pěstoval, ale současně si nejsem jistý, zda na časové ose dějin nedošlo k chronologickému omylu. Možná by Vám skutečně slušela jiná epocha.

V jiné době žiji i já. A můj pohled, snažící se zachytit a pochopit peripetie Vašeho života, se už nezastavuje u laciných francouzských hotelech a penzionech. Jistě jste netušil, že Vaše hry se budou uvádět po celém světě ještě více než sto let po je-

jich premiéře. Upřímně řečeno, Vás to ani nezajímalo, dokonce jste turdit, že skoro každou hru jste napsal v důsledku sázky; i Doriana Graye jste prý vytvořil za pár dní jen proto, že jeden z Vašich přátel prohlásil, že nedokážete napsat román. Asi byste se ale divil, jak jsem se trápil já při překladu Vašich her Ideální manžel a Jak důležité je mít Filipa. A byl byste s dnešními in-

scenacemi svých her vůbec spokojen? Soudě podle reakcí diváků si troufám turdit, že ano... ať jsou Vaše hry uváděny v Londýně, Madridu, Buenos Aires či v Českém Těšíně.

Nejsem si jist, zda je Vám známo, že rok poté, co jste zemřel v omšelém pařížském hotelu, vydal Váš blízký přítel André Gide knižku osobních vzpomínek na Vás. Zmiňuje se u ní o Vaší víře v osudovost umění a nepřekonatelnou sílu myšlenky. Údajně jste mu řekl:

„Jsou dva druhy umělců – jedni dávají odpovědi, druzí otázky. Je třeba vědět, ke kterému druhu patříme, neboť ten, kdo se táže, není nikdy tím, kdo odpovídá. Jsou umělecká díla, která jen stojí a čekají a dlouho zůstávají nesrozumitelnými, neboť odpovídají na otázky, jež dosud nikdo nepoložil, protože otázka nejednou

přichází ukrutně dlouho poté, co byla zodpovězena.“ Ta lehkost, ta grácie!

Dovolte mi ještě jednu vzpomínku: Nedlouho poté, co jsem přeložil Vašeho „Filipa“, jsem se při návštěvě Londýna zatoulal na místa, která jste tak důvěrně znal. Věřil byste tomu, že Piccadilly se stále jmenuje Piccadilly a že nedaleko od ní stále stojí Albany, někdejší penzion pro svobodné pány, do něhož jste nastě-

hoval svého Jacka Worthinga? Vaše Piccadilly! Stačilo zavřít oči a viděl jsem, jak si po ní vykračujete s lilii v ruce...

Když jsem zavřel oči teď, proletěl kolem anděl z pařížského hřbitova Père Lachaise... Jako vykřičník. Jako tečka. A mně nezbývá než se s Vámi pro tuto chvíli rozloučit a sejít se znovu až v divadle.

S úctou Váš
Pavel Dominik

Dotaz zvidavých herců na překladatele Paula Dominika:

Jak to, že se Guendolina jmenuje Fairfaxová, když sama v textu říká, že je dcerou lorda Bracknella a její matkou je lady Bracknellová?

Odpověď je jednodušší, než by zvidaví herci čekali: Fairfaxová je dívčí jméno matky, které si tehdy dcery ponechávaly do doby, než „vydaly“ jméno nebo titul manžela; šlechtický titul se uždy vázal k místnímu jménu, tak je tomu i zde, Bracknell je město v hrabství Berkshire, tedy lady a lord (of) Bracknell (...z Bracknellu). Lady Bracknellová své původní příjmení jistě má (ve formě druhého jména před příjmením), ale nepoužívá ho, jelikož to není zvykem.

JACK Dobře, jestli to tedy chceš vědět, tak Cecilie je moje teta.

ALGERNON Tvoje teta!

JACK Ano. Okouzující stará dáma. Žije v lázeňském městečku Tunbridge Wells.

Tunbridge Wells je město ve Velké Británii v hrabství Kent, nachází se poblíž hranice s hrabstvím Sussex a bylo založeno v roce 1606. Dnes se zde ubytujete v tříhvězdičkovém hotelu za průměrnou cenu 2 386 Kč a v pětihvězdičkovém za 3 858 Kč.

CECÍLIE Pan Filip Worthing, byt B 4, penzion Albany, Piccadilly. Bratr strýčka Jacka!

JACK Našel mě pan Thomas Cardew, budiž mu země lehká, ušlechtilý starý pán naplněný láskou k bližnímu, a dal mi příjmení Worthing. Náhodou měl totiž v kapse jízdenku první třídy do Worthingu. Worthing je přímořské letovisko v Sussexu.

práva k provozování díla zastupuje **aura-pont**, literární a divadelní agentura, divadelní oddělení, veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4

vedoucí obchodního oddělení **dagmar paulíková** • vedoucí dekorací dílny **kristina libosková**
vedoucí krejčovny **helena prokopová** • vedoucí vlásebná **šárka szeligová** • jevištní mistr
roman sekula • vedoucí zvuku a osvětlení **vladimír rybář** • vedoucí úseku rekvizit **josef kurek**
• rekvizity **milada zbončáková** • vlásečky **kamila kumpanová** • garderoba **jana černá**, **jarmila gombošová** • světla **czesław czakoj**, **martin valenta** • zvuk **richard damek**, **mišal maliniak**
jevištní technika **jiří ponča**, **alfréd benek**, **jindřich tesarczyk**, **jiří gebhart**, **roman havránek**
redakce programu **alice olmová jarnotová** • jazyková korektura **martina bojdová**
foto **karin dziadková** • design **marian siedlaczek**

zdroje: www.google.cz, o. wilde: pohádky, odeon, Praha, 1984; o. wilde: cantervillské strašidlo a jiné prózy, mladá fronta, 1965

tisk **proprint**, s. r. o. český těšín

program vydalo **těšínské divadlo** český těšín, příspěvková organizace
zřizovatel – moravskoslezský kraj • ostravská 67 • 737 35 český těšín • tel. 558 746 022-23
info@tdivadlo.cz • www.tdivadlo.cz

